

Overzicht Beheerpakketten Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer

**Versie 2017
Deelnemers ANLb**

**18 november 2016
DEFINITIEF**

INHOUDSOPGAVE

Pakket		Pagina
A05	Kruidenrijk grasland	3
A09	Poel en klein historisch water	4
A10	Natuurvriendelijke oever	5
A13	Botanisch waardevol grasland	6
A13	Kwartelkoning grasland	7
A18	Kruidenrijke akker	8
A19	Kruidenrijke akkerranden	9
L20	Hakhoutbeheer	10
L21	Beheer van knotbomenrij	11
L22	Knip- of scheerheg	12
L23	Struweelhaag	13
L24	Struweelrand	14
L26	Hoogstamboomgaard	15
L27	Hakhoutbosje	16
L29	Bosje	17
A13c4	Agrarisch Waterbeheer (Waterschap Rijn & IJssel)	18
Bijlage 1	Lijst met indicatorsoorten	19
Bijlage 2	Checklist onkruidbestrijding	21
Bijlage 3	Overzicht beheervergoedingen	23
	Contact	25

A05 Kruidenrijk grasland

Beschrijving

Kruidenrijk grasland is van groot belang voor de biodiversiteit. In weidevogelgebieden vormen kruidenrijke graslanden terreinen waar kuikens kunnen opgroeien. De bloeiende kruiden trekken insecten aan waarop zij kunnen foerageren. In kleinschalige landschappen vormen diezelfde insecten ook de voedselbron van diverse vogelsoorten die in het struweel of in bomen broeden. Vlinders hebben baat bij de beschikbare nectar, en ook kleine zoogdieren profiteren van het ruime insectenaanbod. Langs sloten en waterpartijen zijn kruidenrijke graslanden van belang voor libellen en amfibieën.

Beheereisen

1. *Pakket a*: van 1 april t/m 15 juni wordt een rustperiode in acht genomen [1];
2. In de rustperiode vinden in de beheereenheid geen bewerkingen plaats [2];
3. Uitsluitend gebruik van chemische onkruidbestrijding op max. 10% van de beheereenheid [7];
4. Het gewas wordt jaarlijks minimaal 1 keer gemaaid en afgevoerd [17];
5. Minimaal 4 verschillende indicatorsoorten uit Bijlage 1 zijn in transect (een diagonale lijn van 100 meter over een perceel of langs een rand) aanwezig in de periode maart t/m oktober (groeiseizoen)[19];
6. *Pakket a*: Beweiding is in de rustperiode niet toegestaan [25];

Aanvullende beheervorschriften

7. Chemische onkruidbestrijding op max. 10% van de beheereenheid is alleen toegestaan als pleksgewijze bestrijding van haarden van akkerdistel, ridderzuring, Jacobskruid en brandnetel;
8. *Pakket a*: Bemesting met kunstmest en drijfmest is niet toegestaan. Bemesting met vaste mest is toegestaan alleen na beoordeling van VALA, buiten de rustperiode, in een frequentie van maximaal 1 x in de 3 jaren;
9. *Pakket h*: een rand van minimaal 3 meter en maximaal 12 meter;
10. *Pakket h*: beweiding is van 1 maart tot 1 augustus niet toegestaan;
11. *Pakket h*: Bemesting in geheel niet toegestaan;
12. Bekalken is toegestaan om verzuring tegen te gaan;
13. Het gewas wordt jaarlijks tussen 15 juni en 1 augustus gemaaid en het maaisel wordt afgevoerd. Een tweede of derde keer maaien en afvoeren is toegestaan;
14. Het grasland mag niet gescheurd, gefreesd of heringezaaid worden. Doorzaai, om de kruidenrijkdom te vergroten, is na overleg en advies van VALA toegestaan;

PAKKETTEN	
5a	Kruidenrijk grasland met rustperiode van 1 april tot 15 juni
5h	Kruidenrijk graslandrand rand klasse A

A09 Poel en klein historisch water

Beschrijving

Poelen en de aangrenzende landbiotoop zijn van groot belang als leefgebied voor onder andere amfibieën (boomkikker, knoflookpad en de kamsalamander) en libellen. Openheid rondom (een deel van) de poel is van belang om een goede voortplantingsbiotoop voor amfibieën te behouden.

Beheereisen

1. In de contractperiode wordt minimaal 75 % tot maximaal 100 % van de beheereenheid geschoond en/of gemaaid in de periode van 1 september tot 15 oktober [23];
2. Snoei- en/of maaiafval wordt verwijderd [24];

Aanvullende beheervoorschriften

3. Op basis van het beheersysteem BOOM wordt door VALA aangegeven wanneer er groot onderhoud plaats moet vinden. Uitbetaling vindt pas plaats nadat het groot onderhoud is uitgevoerd;
4. Nadat het groot onderhoud (opschonen) aan de poel is verricht, **melding** achteraf binnen 7 dagen bij het collectief. De melding gaat vergezeld van een formulier met daarop:
  - o het nummer van de beheereenheid
  - o de oppervlakte waarop onderhoud is uitgevoerd
  - o de datum waarop het onderhoud is uitgevoerd
5. Minimaal de helft van het natte oppervlakte van de poel bestaat in de periode 15 maart tot 15 juni uit open water. Voor behoud van voldoende open water wordt de poel periodiek opgeschoond. Een incidentele droogval is toegestaan in de periode 15 juni tot 15 november;
6. Vertrapping van de oevers bij het gebruik van de poel als vee drinkplaats wordt voorkomen. Bij het gebruik als vee drinkplaats is de poel minimaal over de helft van de oeverlengte uit gerasterd;
7. Er mogen geen gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen in en rond de poel gebruikt worden;
8. Er mogen geen vissen of andere dieren (zoals eenden en ganzen) worden uitgezet of gekweekt;
9. Slootmaaisel of bagger mag niet verwerkt worden in en rond de poel;
10. Een kleine poel is kleiner dan 175 m², een grote poel groter dan 175 m²;

PAKKETTEN	
9f	Jaarlijks beheer <175m ²
9i*	Jaarlijks beheer + periodiek opschonen >175m ²

* Uitbetaling beheervergoeding na uitvoering van periodiek onderhoud

L10 Natuurvriendelijke oever

Beschrijving

Natuurvriendelijke oevers zijn door de mens aangebracht in de vorm van een plas-dras berm of een flauw talud langs een bestaande waterloop. De begroeiing bestaat uit plantensoorten van natte ruigten en natte graslanden. Natuurvriendelijke oevers zijn van groot belang voor de biodiversiteit door hun belangrijke functie als onderdeel van het leefgebied van soorten als de grote modderkruiper, moeras- en zompsprinkhaan en rugstreeppad.

Beheereisen

1. *Pakket a*: Minimaal 40% tot maximaal 100% van de beheereenheid is van 15 juli tot 1 maart van het volgende jaar geschoond en/of gemaaid [23];
2. Uitsluitend gebruik van chemische onkruidbestrijding op max. 10% van de beheereenheid [7];
3. Snoei- en of maaiafval is verwijderd [24];
4. *Pakket a*: De beheereenheid wordt niet beweid [11];

Aanvullende beheervoorschriften

5. De beheereenheid wordt in een cyclus van minimaal éénmaal per 2 jaar en maximaal éénmaal per jaar geschoond en/of gemaaid;
6. Chemische onkruidbestrijding op max. 10% van de beheereenheid is alleen toegestaan als pleksgewijze bestrijding van haarden van akkerdistel, ridderzuring, Jacobskruiskruid en brandnetel;
7. Er mogen geen meststoffen in het element gebruikt worden;
8. *Pakket b*: uitsluitend beweiding met schapen toegestaan;

PAKKETTEN	
10a	Natuurvriendelijke oever
10b	Natuurvriendelijke oever met schapenbegrazing

A13 Botanisch waardevol grasland

Beschrijving

Botanische graslanden dienen niet alleen om botanische waarden in stand te houden, maar zijn ook voor de fauna belangrijk. Het gaat vaak om typisch 'ouderwets' grasland met een wat pollige structuur en verspreid voorkomende kruiden. Karakteristiek soorten zijn paardenbloem, scherpe boterbloem, veldzuring en pinksterbloem, en op de drogere percelen margriet, gewoon biggenkruid, gewoon duizendblad en leeuwentand. De aanwezige kruiden zijn een voedselbron voor diverse insecten die op hun beurt weer een voedselbron vormen voor vogels en zoogdieren. De wat open, ijle structuur van het gewas kan schuilgelegenheid bieden aan vogels en zoogdieren. Daarbij zijn kleine percelen grenzend aan landschapselementen, ruigtes en sloten waardevoller dan grote aaneengesloten percelen.

Beheereisen

1. Uitsluitend gebruik van chemische onkruidbestrijding op maximaal 10% van de beheereenheid [7];
2. Minimaal 4 verschillende indicatorsoorten uit Bijlage 1 zijn in transect (een diagonale lijn van 100 meter over een perceel of een lijn over een rand) aanwezig in de periode maart t/m oktober (groei seizoen) [19];
3. *Pakket a*: van 1 maart tot 1 oktober is beweiding toegestaan met een maximale veebezetting van 2 GVE/ha [21];
4. *Pakketten b, c en d*: het gewas wordt jaarlijks minimaal 1 keer gemaaid en afgevoerd [17];
5. *Pakket b*: beweiding is van 1 maart tot 1 augustus niet toegestaan [25];
6. *Pakket d*: beweiding is in zijn geheel niet toegestaan [25];

Aanvullende beheervoorschriften

7. Chemische onkruidbestrijding op max. 10% van de beheereenheid is alleen toegestaan als pleksgewijze bestrijding van haarden van akkerdistel, ridderzuring, Jacobskruid en brandnetel;
8. Bemesting met kunstmest en drijfmest is niet toegestaan;
9. Bemesting met vaste mest is toegestaan alleen na beoordeling en toestemming van VALA in een frequentie van maximaal 1 x in de 3 jaren;
10. Bemesting van een botanische waardevolle weiderand (pakket 13c) is in zijn geheel niet toegestaan;
11. Bekalken is toegestaan om verzuring tegen te gaan;
12. *Pakket a en b*: bij de eerste snede mag maximaal 80% worden gemaaid (de schralere / meer kruidenrijke stukken laten staan), het niet gemaaide deel moet gemaaid worden bij de 2^e snede;
13. Bloten en klepelen is niet toegestaan;
14. Het grasland mag niet worden gescheurd, gefreesd of heringezaaid, doorzaaien is toegestaan na overleg en advies van VALA om de kruidenrijkdom te vergroten;

PAKKETTEN	
13a1	Botanisch weiland <1 hectare
13a2	Botanisch weiland 1-2 hectare
13a3	Botanisch weiland 2-3 hectare
13a4	Botanisch weiland >3 hectare
13b1	Botanisch hooiland <1 hectare
13b2	Botanisch hooiland 1-2 hectare
13b3	Botanisch hooiland 2-3 hectare
13b4	Botanisch hooiland >3 hectare
13c	Botanisch waardevolle weiderand
13d	Botanisch waardevolle hooilandrand

* Toelichting GVE (Grootvee-eenheid):

Omschrijving	GVE
Stieren, koeien en andere runderen ouder dan 2 jaar	1,00
Runderen 6 maanden tot 2 jaar	0,60
Runderen jonger dan 6 maanden	0,40
Paardachtigen ouder dan 6 maanden	1,00
Paardachtigen jonger dan 6 maanden en pony's	0,40
Schape, lammeren en geiten	0,15

A13 Kwartelkoning grasland

Beschrijving

De kwartelkoning is een trekvogel, die overwintert in Afrika. Pas laat in het voorjaar, vanaf mei, komen kwartelkoningen in Nederland aan. Zij zoeken dan een broedplaats in o.a. structuurrijke hooilanden. In Oost Nederland broeden kwartelkoningen binnen het leefgebied Open grasland in de hooilanden, beheerd met pakket 13b, in de uiterwaarden langs de rivieren Rijn, Waal en IJssel. De broedperiode is van mei tot augustus. Daarom is bij aanwezigheid van kwartelkoningen uitgesteld maaien na 15 juni wenselijk, dit kan worden geregeld met pakket 13 e, f en g.

SOVON heeft een netwerk van waarnemers, die op bepaalde momenten op zoek gaan naar broedplaatsen (zg. roepplekken) van de kwartelkoning. VALA onderhoudt contacten met SOVON waarnemers over de locatie van deze roepplekken.

Direct na constateren van de roepplek neemt de coördinator van de ANV in het betreffende gebied contact op met de beheerder om dit last minute pakket af te spreken. De aanbevolen oppervlakte bedraagt bij voorkeur circa. 4 ha per roepplek. Uitgaande van de roepplek als centrum van voorkomen, ligt de oppervlakte globaal in een straal van 250 meter rond de roepplek. Hierbij gelden rivierdijk, rivier, houtwallen, hagen, wegen en afrasteringen als uiterste begrenzing. Per situatie bepaalt het VALA de gewenste oppervlakte voor het last minute beheer.

Beheereisen

1. Uitsluitend gebruik van chemische onkruidbestrijding op max. 10% van de beheereenheid [7];
2. Minimaal 4 verschillende indicatorsoorten uit Bijlage 1 zijn in transect aanwezig in de periode maart tot oktober (groeiseizoen) [19];
3. *Pakket b*: Beweiding is van 1 maart tot 1 augustus niet toegestaan [25];
4. *Pakket b, e, f en g*: Het gewas wordt jaarlijks minimaal 1 keer gemaaid en afgevoerd [17];
5. *Pakketten e, f en g*: Er wordt een rustperiode in acht genomen van datum x tot datum y (zie pakketten) [1];
6. *Pakketten e, f en g*: In de rustperiode vinden in de beheereenheid geen bewerkingen plaats [2]
7. *Pakket e, f en g*: Beweiding is in de rustperiode niet toegestaan [25];

Aanvullende beheervoorschriften

8. De beheereenheid wordt niet bemest en er wordt geen bagger opgebracht
9. Het grasland mag niet worden gescheurd, gefreesd of heringezaaid;
10. Klepelen is niet toegestaan;
11. *Pakket b*: Maaien is toegestaan ná 15 juni;

PAKKETTEN	
13b5	Botanisch hooiland t.b.v. kwartelkoning
13e	Botanisch hooiland met rust van 15 juni tot 20 juli (uitgestelde maaidatum van 5 weken)
13f	Botanisch hooiland met rust van 15 juni tot 3 augustus (uitgestelde maaidatum van 7 weken)
13g	Botanisch hooiland met rust van 15 juni tot 17 augustus (uitgestelde maaidatum van 9 weken)

A18 Kruidenrijke akker

Beschrijving

De kruidenrijke akker is van belang voor diverse soorten fauna in kleinschalige landschappen. De nectar, het stuifmeel, de zaden en de aangetrokken insecten vormen een interessante voedselbron voor veel akkervogels en zoogdieren. Een niet te dicht gezaaid graangewas biedt ruimte voor de gewenste kruiden (o.a. korenbloemen, klaprozen, kamilles) en broedende vogels. Zomergranen hebben de voorkeur boven wintergranen. Zomergranen hebben meer ecologische waarde, mede doordat de stoppel gedurende de winter over kan blijven staan. Omdat geen kunstmest gebruikt wordt, en het chemisch bestrijden van onkruiden eveneens niet toegestaan is, zijn de omstandigheden gunstig voor de ontwikkeling van akkerflora.

Beheereisen

1. Minimaal 40% tot maximaal 100% van de beheereenheid bestaat in de jaren waarin graan verbouwd wordt van 15 mei tot 15 juli uit het gewas graan (niet zijnde maïs) [9];

Aanvullende beheervoorschriften

2. Het graan wordt niet eerder geoogst dan 15 juli, oogsten als GPS is niet toegestaan tenzij met toestemming van VALA;
3. Bemesting van de beheereenheid met kunstmest is niet toegestaan, ook niet in de jaren dat geen graan wordt geteeld. Bemesting met organische mest is wel toegestaan, bij voorkeur vaste rundermest met een max. van 20 ton per ha of drijfmest met een max. van 15 kuub per ha;
4. *Pakket a*: in tenminste drie van de vijf jaren van de contractperiode wordt graan (met uitzondering van maïs) verbouwd;
5. *Pakket b*: in tenminste vier van de vijf jaren van de contractperiode wordt graan (met uitzondering van maïs) verbouwd;
6. Chemische onkruidbestrijding is enkel mogelijk conform het Protocol Chemische Bestrijding bij agrarisch natuurbeheer (bijlage 2);
7. Bij teelt van zomergraan moet de graanstoppel tot 1 maart van het volgende jaar blijven staan;

PAKKETTEN	
18a3	Drie van de vijf jaar zomergraan
18a4	Drie van de vijf jaar wintergraan
18b3	Vier van de vijf jaar zomergraan
18b4	Vier van de vijf jaar wintergraan

A19 Kruidenrijke akkerranden

Beschrijving

Beheerde akkerranden kunnen verschillende functies hebben. Ze kunnen dienen als broed-, schuil- en foerageergebied voor akkervogels zoals veldleeuwerik en patrijs. In kleinschalige landschappen kunnen akkerranden echter ook een belangrijke functie hebben als voedselbron en schuilgelegenheid voor diverse soorten vogels (zoals keep, kneu, zomertortel, geelgors), zoogdieren, insecten, reptielen en amfibieën.

Akkerranden bestaande uit een mengsel van bloemrijke kruiden, bloemrijke cultuurgewassen en granen bedienen verschillende (akker)vogels. De kruidenrijke vegetatie trekt insecten aan, de (oliehoudende) zaden bieden voedsel in herfst en winter. De akkerrandbegroeiing blijft in de winter staan. Op deze manier blijft in het winterhalfjaar schuilgelegenheid en beschikbaarheid van voedsel (zaden) aanwezig. Akkerranden langs waterlopen kunnen dienen als middel om drift bij chemische bestrijding in de akker naar de waterloop toe te verminderen. Tenslotte kunnen ingezaaide kruiden natuurlijke vijanden aantrekken, die bijdragen aan een verminderde noodzaak voor chemische bestrijding.

Beheereisen

1. Minimaal 90% tot maximaal 100% van de beheereenheid bestaat van 15 mei tot 1 maart uit één van de volgende gewassen of teelten: gras, granen (niet zijnde maïs of graanstoppel), ingezaaide kruiden, eiwitgewassen (lucerne, rode klaver), braak of een combinatie van deze [9];
2. De beheereenheid wordt niet beweid [11];

Aanvullende beheervoorschriften

3. De kruidenrijke akkerrand is minimaal 3 meter breed;
4. De beheereenheid mag, in overleg met het collectief, jaarlijks op een ander bouwlandperceel worden aangelegd;
5. Als zaadmengsel zijn alleen de akkerkruidenmengsels die VALA aanbiedt toegestaan. VALA adviseert op welke wijze de inzaai het best kan plaats vinden;
6. Inzaaien van de rand vindt plaats tussen 1 maart en 15 mei; indien in het voorafgaande jaar hetzelfde beheerpakket van toepassing was op de beheereenheid, dan mag 1/3 deel van beheereenheid blijven staan zonder dat daar opnieuw geploegd en ingezaaid wordt;
7. De beheereenheid mag niet voor 1 maart geploegd of ondergewerkt worden;
8. Chemische onkruidbestrijding is niet toegestaan in de beheereenheid;
9. Bemesting van de beheereenheid is niet toegestaan;

PAKKETTEN	
19g1	Kruidenrijke akkerrand op klei
19g2	Kruidenrijke akkerrand op zand

L20 Hakhoutbeheer

Beschrijving

Hakhoutbeheer wordt in Nederland toegepast op verschillende landschapselementen zoals elzen-singels en houtwallen. Deze landschapselementen zijn van belang voor o.a. vogels, amfibieën, insecten en kleine zoogdieren. Daarnaast tonen deze lijnvormige landschapselementen een sterke samenhang met het omringende landschap en hebben ze vaak een bepaald belang m.b.t. cultuurhistorie en landschappelijk schoon. Houtwallen en -singels zijn bepalend voor het kleinschalige kampenlandschap op de zandgronden. Deze lijnvormige elementen vormen een belangrijk biotoop voor aan struwelen en zomen gebonden flora en fauna in het cultuurlandschap. Ze zijn tevens van belang ter oriëntatie voor vleermuizen en als verbindingszone voor fauna.

Beheereisen

1. Het afzetten van het element en overige snoeiwerkzaamheden worden verricht in de periode tussen 1 oktober en 1 maart. Het overige deel wordt in stand gehouden [22];
2. Snoeiafval mag op rillen gelegd worden in de beheereenheid (niet versnipperen) [28] en/of
3. Snoei- en of maaiafval wordt verwijderd [24];
4. Uitsluitend gebruik van chemische onkruidbestrijding op max. 10% van de beheereenheid [7];
5. De beheereenheid wordt niet beweid [11];

Aanvullende beheervoorschriften

6. Takken die over aangrenzende percelen hangen mogen het hele jaar worden teruggesnoeid;
7. Gedurende de contractperiode wordt het element éénmaal afgezet;
8. Op basis van het beheersysteem BOOM wordt door VALA aangegeven wanneer er groot onderhoud plaats moet vinden. Uitbetaling vindt pas plaats nadat het groot onderhoud is uitgevoerd;
9. Minimaal 80 % van de begroeiing wordt als hakhout beheerd, de rest mag als overstaander blijven staan. De landschappelijke verschijningsvorm en oppervlakte moeten in stand blijven;
10. Nadat het groot onderhoud (afzetten) aan de houtsingel of houtwal is verricht, **melding** achteraf binnen 7 dagen bij het collectief. De melding gaat vergezeld van een formulier met daarop:
  - o het nummer van de beheereenheid
  - o de oppervlakte waarop onderhoud is uitgevoerd
  - o de datum waarop het onderhoud is uitgevoerd
11. Als het element is voorzien van een wallichaam, wordt deze in stand gehouden;
12. Als takken of stammen versnipperd worden mogen de snippers niet verwerkt worden in de beheereenheid. Snoeiafval mag op rillen gelegd worden in de beheereenheid, maximaal 10% van de oppervlakte van het element mag bedekt zijn met dergelijke rillen op plekken die al verruigd zijn met braam of brandnetel;
13. Het element mag niet worden betreden of beschadigd door vee. Een raster ter bescherming mag niet aan het element bevestigd worden;
14. Bemesting is niet toegestaan;
15. Branden is in de beheereenheid, of in de directe omgeving (> 50m) daarvan, niet toegestaan;
16. Slootmaaisel, bagger, maaisel en tuinafval mogen niet verwerkt worden in de beheereenheid;
17. Het verwijderen van ongewenste soorten (zoals Amerikaanse vogelkers) in de zomer voorafgaand aan groot onderhoud en in de zomer na uitvoering van groot onderhoud wordt verzorgd door VALA;

PAKKETTEN	
20c2*	Houtwal en houtsingel jaarlijks beheer + eindkap cyclus 10 jaar

* uitbetaling beheervergoeding na uitvoering van periodiek onderhoud

L21 Beheer van knotbomenrijen

Beschrijving

Knotbomen zijn bomen met een opgaande stam, waarbij periodiek de boven op die stam groeiende takken (of pruik) worden geoogst. Door die oogst ontstaat er op deze hoogte een vergroeiing van de stam: de knot. Knoteiken worden traditioneel één keer in de zeven tot acht jaar geknot. Bij knotessen en -elzen gebeurde dat eens in de vijf tot zes jaar en knotwilgen en knotpopulieren worden meestal eens in de vier jaar geknot. Knotbomen zijn karakteristieke landschapselementen. Vooral oude knotbomen zijn van groot belang voor de biodiversiteit vanwege hun functie als broedplek voor vogels als rans- en steenuil die gebruikt maakt van geschikte holtes. Ook diverse soorten vlermuizen maken gebruik van holle knotbomen. Dat geldt ook voor allerlei soorten muizen en marterachtigen als bunzing en hermelijn. De vroeg in het voorjaar bloeiende knotwilgen zijn een eldorado voor insecten die van stuifmeel en nectar leven.

De stam van een knotboom wordt periodiek op een hoogte van ca. 2m boven maaiveld afgezet (geknot). De takken worden afgezaagd op 5 tot 10 cm van de kruin, zodat een stompje tak blijft staan. Hierdoor ontstaan sneller holten die gunstig zijn voor holenbroeders en eenden.

Beheereisen

1. Minimaal 5% tot maximaal 40% van de beheereenheid is geknot in de periode 1 oktober van het vorige kalenderjaar tot 1 maart van dit kalenderjaar. Het overige deel wordt in stand gehouden [22];
2. Snoei- en of maaiafval is verwijderd [24];
3. Uitsluitend gebruik van chemische onkruidbestrijding op maximaal 10% van de beheereenheid [7];
4. De beheereenheid wordt niet beweid [11];

Aanvullende beheervoorschriften

5. Een knotboom is een inheemse loofboom, waarvan de stam periodiek op een hoogte van minimaal 1,0 meter boven maaiveld wordt afgezet (geknot);
6. Voor knotbomen geldt: jonge bomen met een stamdiameter van <20cm worden gemiddeld tweemaal per 6 jaar gesnoeid, oudere bomen gemiddeld eenmaal per 6 jaar;
7. Op basis van het beheersysteem BOOM wordt door VALA aangegeven wanneer er onderhoud plaats moet vinden. Uitbetaling vindt pas plaats nadat het werk is uitgevoerd;
8. Nadat het knotten is verricht, **melding** achteraf binnen 7 dagen bij het collectief. De melding gaat vergezeld van een formulier met daarop:
  - o het nummer van de beheereenheid
  - o de oppervlakte waarop onderhoud is uitgevoerd
  - o de datum waarop het onderhoud is uitgevoerd
9. Chemische onkruidbestrijding is niet toegestaan, m.u.v. pleksgewijze bestrijding van akkerdistel, ridderzuring en Jacobskruiskruid;
10. Branden in, of in de directe omgeving van, het element is niet toegestaan;
11. Als snoeihout versnipperd wordt mogen de snippers niet verwerkt worden in het element;
12. Slootmaaisel, bagger, maaisel, tuinafval en ander afval mogen niet verwerkt worden in de beheereenheid;
13. De bomen mogen niet worden beschadigd door vee en dienen bij beweiding uitgerasterd te zijn. Het raster mag niet aan het element bevestigd worden;

PAKKETTEN	
21a1*	Knotboom stamdiameter <20cm (1x per 3 jaar)
21a2*	Knotboom stamdiameter 20-60cm (1x per 6 jaar)
21a3*	Knotboom stamdiameter >60cm (1x per 6 jaar)

*uitbetaling beheervergoeding na uitvoering van periodiek onderhoud

L22 Knip- of scheerheg

Beschrijving

Heggen zijn al eeuwen te vinden in het Nederlandse cultuurlandschap. Ze komen in heel Nederland voor, maar zijn vooral te vinden rondom dorpen en boerderijen. Door het regelmatig knippen heeft de heg een strak en recht uiterlijk. Knip- en scheerheggen zijn van belang voor de biodiversiteit vanwege hun functie als broedgebied voor struweelvogelsoorten als braamsluiper, grasmus, ringmus en kneu. Ook doen ze functie als leefgebied voor vele soorten insecten en daarmee weer als voedselgebied voor vleermuizen als rosse vleermuis. Ze worden door vleermuizen gebruikt als oriëntatiestructuur.

Beheereisen

1. Knip- en/of scheerwerkzaamheden worden alleen verricht in de periode tussen 15 juni tot 15 maart [22];
2. Snoei- en of maaiafval is verwijderd [24];
3. Uitsluitend gebruik van chemische onkruidbestrijding op max. 10% van de beheereenheid [7];
4. De beheereenheid wordt niet beweid [11];

Aanvullende beheervoorschriften

5. De heggen moeten bestaan uit inheemse soorten. Dit betekent dat soorten als bijvoorbeeld laurierkers niet zijn toegestaan;
6. De beheereenheid wordt jaarlijks éénmaal geknipt of geschoren;
7. Na het knippen of scheren heeft de heg een minimale hoogte van 0,8 meter;
8. Het gebruik van een klepelmaaier is niet toegestaan;
9. Als snoeihout versnipperd wordt mogen de snippers niet verwerkt worden in het element;
10. Chemische onkruidbestrijding is niet toegestaan, m.u.v. pleksgewijze bestrijding van akkerdistel, ridderzuring en Jacobskruiskruid;
11. Ongewenste houtsoorten, zoals Amerikaanse vogelkers, Amerikaanse eik, Robinia en Ratelpopulier mogen via uitgraven, mechanische- of stobbenbehandeling worden bestreden;
12. Het element mag niet worden beschadigd door vee. Een raster ter bescherming mag niet aan het element bevestigd worden;
13. Slootmaaisel, bagger, maaisel en tuinafval mogen niet verwerkt worden in de beheereenheid;
14. Bemesting is niet toegestaan;
15. Niet branden in, of in de directe omgeving van het element;

PAKKETTEN	
22a	Jaarlijks scheren of knippen

L23 Struweelhaag

Beschrijving

Een struweelhaag is een vrijliggend lijnvormig landschapselement met een aaneengesloten opgaande begroeiing van inheemse, overwegend doornachtige struiken. Het verschil met een knip- of scheerheg is dat een struweelhaag minder frequent wordt gesnoeid en daardoor meer en breder uitgroeit. Soms is er sprake van speciale beheervormen, zoals bij vlechthegeen.

Struweelhagen vormen een belangrijk leefgebied voor aan struwelen en zomen gebonden flora en fauna van het cultuurlandschap zoals braamsluiper, grasmus en grauwe klauwier. Ook vervullen ze een functie als voedselgebied en migratieroute voor zoogdieren als hermelijn en bunzing. Ze zijn tevens van belang ter oriëntatie voor vleermuizen en als verbindingzone voor fauna.

Beheereisen

1. De beheereenheid wordt gesnoeid, geknot of afgezet in de periode tussen 1 oktober en 15 maart [22];
2. Snoei- en of maaiafval is verwijderd [24];
3. Uitsluitend gebruik van chemische onkruidbestrijding op max. 10% van de beheereenheid [7];
4. De beheereenheid wordt niet beweide [11];

Aanvullende beheervoorschriften

5. Overhangende takken kunnen gedurende het gehele jaar worden teruggesnoeid;
6. Eenmaal per 5 tot 7 jaar wordt de beheereenheid gesnoeid.
7. Op basis van het beheersysteem BOOM wordt door VALA aangegeven wanneer er onderhoud plaats moet vinden. Uitbetaling vindt pas plaats nadat het werk is uitgevoerd;
8. Nadat het groot onderhoud (afzetten) aan de struweelhaag is verricht, **melding** achteraf binnen 7 dagen bij het collectief. De melding gaat vergezeld van een formulier met daarop:
  - o het nummer van de beheereenheid
  - o de oppervlakte waarop onderhoud is uitgevoerd
  - o de datum waarop het onderhoud is uitgevoerd
9. Na het snoeien heeft de haag een hoogte van tenminste 1,00 meter en een breedte van tenminste 0,8 meter;
10. Het gebruik van een klepelmaaier is niet toegestaan;
11. Het snoeien kan gecombineerd worden met het vlechten van de haag;
12. Als snoeihout versnipperd wordt mogen de snippers niet verwerkt worden in het element;
13. Chemische onkruidbestrijding is niet toegestaan, m.u.v. pleksgewijze bestrijding van akkerdistel, ridderzuring en Jacobskruiskruid;
14. Ongewenste houtsoorten, zoals Amerikaanse vogelkers, Amerikaanse eik, Robinia en Ratelpopulier mogen via uitgraven, mechanische of stobbenbehandeling worden bestreden;
15. Het element mag niet worden beschadigd door vee. Een raster ter bescherming mag niet aan het element bevestigd worden;
16. Bemesting is niet toegestaan;
17. Slootmaaisel, bagger, maaisel en tuinafval mogen niet verwerkt worden in de beheereenheid;
18. Niet branden in, of in de directe omgeving van het element;

PAKKETTEN	
23a	Snoeycyclus 5-7 jaar in periode 1 oktober tot 15 maart; het element kan vrij uitgroeien en wordt 1 maal per 5 tot 7 jaar aan drie zijden gesnoeid

* uitbetaling beheervergoeding na uitvoering van periodiek onderhoud

L24 Struweelrand

Beschrijving

Een struweelrand is een aaneengesloten rand met een mozaïek van struweel (bramen en/of andere inheemse bomen of struiken) en een kruidachtige begroeiing van inheemse grassen en kruiden die zich spontaan kan ontwikkelen.

Deze ontwikkeling kan ontstaan vanuit een extensief beheerde rand, of aangeplant worden. Afhankelijk van het beheer kunnen randen ontstaan die gedomineerd worden door ruigtekruiden, struiken of een combinatie van beide. Kenmerk van een struweelrand is dat deze zowel vrij liggend, als aansluitend aan een ander element kan liggen. Struweelranden kunnen daarmee dienen als overgangsgebied tussen agrarisch gebruikte percelen en bossen en landschapselementen, en zijn in die vorm vooral te beschouwen als een naar voren geschoven bosrand. Struweelranden zijn van groot belang voor de biodiversiteit vanwege hun functie als leefgebied voor vogels als grasmus, patrijs, grauwe klauwier en geelgors, voor zoogdieren als de bunzing en (in combinatie met een aanliggende poel) amfibieën als boomkikker.

Beheereisen

1. Minimaal 5 % tot maximaal 50% van de beheereenheid is gesnoeid in de periode 1 november en 15 maart. Het overige deel wordt in stand gehouden [22];
2. Snoeiafval op rillen leggen in de beheereenheid (niet versnipperen) [28]; en / of
3. Snoei – en of maaiafval is verwijderd [24];
4. Minimaal 5 % tot maximaal 40 % van de beheereenheid is geschoond en/of gemaaid in de periode 15 juli tot 15 maart [23];
5. Uitsluitend gebruik van chemische onkruidbestrijding op max. 10% van de beheereenheid [7];
6. De beheereenheid wordt niet beweid [11];

Aanvullende beheervoorschriften

7. Maximaal 50% van de oppervlakte wordt ingenomen door inheemse bomen en/of struiken, de rest bestaat uit ruigte;
8. Chemische onkruidbestrijding op max. 10% van de beheereenheid is alleen toegestaan als pleksgewijze bestrijding van akkerdistel, ridderzuring en Jacobskruiskruid;
9. Ongewenste houtsoorten, zoals Amerikaanse vogelkers, Amerikaanse eik, Robinia en Ratelpopulier mogen via uitgraven, mechanische of stobbenbehandeling worden bestreden;
10. Het element mag niet worden beschadigd door vee. Een raster ter bescherming mag niet aan het element bevestigd worden;
11. Bemesting is niet toegestaan;
12. Niet branden in, of in de directe omgeving van het element;
13. Slootmaaisel, bagger, maaisel en tuinafval mogen niet verwerkt worden in de beheereenheid;

PAKKETTEN	
24a	Struweelrand

L26 Hoogstamboomgaard

Beschrijving

Een hoogstamboomgaard is een boomgaard of boomweide met fruitrassen en/of notenbomen. Overall in de Achterhoek komen hoogstamboomgaarden voor, veelal als onderdeel van het boerenerf. Ook bij landgoederen en buitenplaatsen waren vaak (grootschalige) boomgaarden te vinden. Hier werden vroeger vrijwel altijd de koeien of jongvee geweid.

Hoogstamfruitboomgaarden zijn niet alleen landschappelijk van grote waarde, maar hebben vaak ook grote ecologische waarde door het voorkomen van in holten broedende vogels als de steenuil. Daarnaast zijn ze ook van belang als broedgebied voor soorten als de gekraagde roodstaart en diverse soorten spechten. Wanneer er elementen als struwelen en oude loofbossen in de directe omgeving aanwezig zijn vormen hoogstamboomgaarden ook leefgebied voor zoogdieren als de bunzing. In oude boomgaarden groeien vaak ook bijzondere zeldzame fruitrassen en in de ondergroei van de hoogstammen handhaaft zich vaak een soortenrijke kruidenvegetatie.

Beheereisen

1. Minimaal 30% tot maximaal 100% van de beheereenheid is gesnoeid in de periode 15 juli tot 15 maart. Het overige deel wordt in stand gehouden [22];
2. Snoei- en of maaiafval is verwijderd [24];
3. Uitsluitend gebruik van chemische onkruidbestrijding op max. 10% van de beheereenheid [7];

Aanvullende beheervoorschriften

4. Een hoogstamboomgaard is een verzameling van fruit- en/of notenbomen, met een stam van minimaal 1,5 meter hoog waarvan de onderbegroeiing bestaat uit een grazige vegetatie (geen gazon);
5. Een hoogstamboomgaard bestaat uit minimaal 10 fruit- en/of notenbomen en heeft een dichtheid van minimaal 75 tot maximaal 150 fruitbomen per hectare;
6. Indien het appel- of perenbomen betreft worden de bomen tenminste eenmaal per 2 jaar gesnoeid. Voor andere soorten geldt enkel vorm- en onderhoudssnoei indien nodig;
7. Als snoeihout versnipperd wordt mogen de snippers niet verwerkt worden in het element;
8. De stam van de hoogstamfruitboom mag niet beschadigd worden door maaierwerkzaamheden of vee en moet (bij begrazing of beweiding) worden voorzien van een boomkorf/raster. De bescherming mag niet aan de boom bevestigd worden;
9. De onderbegroeiing wordt jaarlijks beweid, of de boomgaard wordt jaarlijks gemaaid waarbij het maaisel wordt afgevoerd;
10. In de boomgaard is minimaal 1 nestkast voor de steenuil of draaihals geplaatst of in de directe omgeving is andere nestgelegenheid voorhanden (toegankelijk schuurtje);
11. Bemesting met ruige mest of kalk is toegestaan, maar wordt aangepast aan het graslandbeheer voor het verkrijgen van een kruidenrijke vegetatie;
12. Bij het bemesten van de boomgaard worden de fruitbomen en wortels niet beschadigd;
13. Chemische onkruidbestrijding op max. 10% van de beheereenheid is alleen toegestaan als pleksgewijze bestrijding van akkerdistel, ridderzuring en Jacobskruiskruid;
14. Niet branden in, of in de directe omgeving van het element;

PAKKETTEN	
26a	Hoogstamboomgaard

L27 Hakhoutbosje

Beschrijving

Boeren hebben al eeuwenlang behoefte aan hout voor allerlei doeleinden. Het kan hierbij gaan om brandhout, staken voor de groentetuin of hout voor gereedschapsstelen. Dit soort bosjes worden in de volksmond ook wel geriefhoutbosjes genoemd. Dergelijke bosjes worden van oudsher als hakhout beheerd. Hakhoutbosjes zijn van groot belang voor de biodiversiteit vanwege hun functie als leefgebied voor vogelsoorten als steenuil en kerkuil en zoogdieren als bunzing.

Beheereisen

1. De beheereenheid wordt gesnoeid of afgezet in de periode tussen 1 oktober en 15 maart [22];
2. Snoeiafval op rillen leggen in de beheereenheid [28] en / of
3. Snoei- en of maaiafval is verwijderd [24];
4. Uitsluitend gebruik van chemische onkruidbestrijding op max. 10% van de beheereenheid [7];
5. De beheereenheid wordt niet beweid [11];

Aanvullende beheervoorschriften

6. Een hakhoutbosje is minimaal 2 are en maximaal 0,5 hectare groot;
7. Minimaal 80% van het bosje wordt als hakhout beheerd en periodiek afgezet;
8. Op basis van het beheersysteem BOOM wordt door VALA aangegeven wanneer er onderhoud plaats moet vinden. Uitbetaling vindt pas plaats nadat het werk is uitgevoerd;
9. Snoeihout mag op stapels of rillen in het element verwerkt (max. 0,5 m hoog) worden voor zover het de ondergroei en/of de stoven niet schaadt;
10. Als snoeihout versnipperd wordt mogen de snippers niet verwerkt worden in het element.
11. Nadat het groot onderhoud (afzetten) aan het hakhoutbosje is verricht, **melding** achteraf binnen 7 dagen bij het collectief. De melding gaat vergezeld van een formulier met daarop:
  - o het nummer van de beheereenheid
  - o de oppervlakte waarop onderhoud is uitgevoerd
  - o de datum waarop het onderhoud is uitgevoerd
12. Bemesting is niet toegestaan;
13. Sloopmaaisel, bagger, maaisel en tuinafval mogen niet verwerkt worden in de beheereenheid;
14. Het element mag niet worden beschadigd door vee. Een raster ter bescherming mag niet aan het element bevestigd worden;
15. Chemische onkruidbestrijding op max. 10% van de beheereenheid is alleen toegestaan als pleksgewijze bestrijding van akkerdistel, ridderzuring en Jacobskruiskruid;
16. Ongewenste houtsoorten, zoals Amerikaanse vogelkers, Amerikaanse eik, Robinia en Ratelpopulier mogen via uitgraven, mechanische of stobbenbehandeling worden bestreden;
17. Het verwijderen van ongewenste soorten (zoals Amerikaanse vogelkers) in de zomer voorafgaand aan groot onderhoud en in de zomer na groot onderhoud wordt verzorgd door VALA;
18. Niet branden in, of in de directe omgeving van het element.

PAKKETTEN	
27a2*	Hakhoutbosje met langzaam groeiende soorten, jaarlijks beheer + eindkap cyclus 15 jaar)
27b2*	Hakhoutbosje met snelgroeiende soorten, jaarlijks beheer + eindkap (cyclus 10 jaar)

* uitbetaling beheervergoeding na uitvoering van periodiek onderhoud

L29 Bosje

Beschrijving

Een bosje is een vlakvormige houtopstand die vroeger vaak aangeplant en beheerd werd als hakhout, maar doorgeschoten is en niet meer als hakhout wordt beheerd. Dergelijke bosjes komen zeer veel in de Achterhoek voor. Bosjes zijn - zeker in combinatie met aanliggende zomen en/of kruidenrijke perceelranden - van belang voor de biodiversiteit als leefgebied voor vogels als geelgors (gebruikt de bomen als zangplek), grote lijster, gekraagde roodstaart, torenvalk en ransuil en zoogdieren als gewone dwergvleermuis en laatvlieger, mits er overstaanders in de vorm van hoge of oude bomen aanwezig zijn. Belangrijk is dat nesten van zwarte kraai en ekster ongestoord aanwezig zijn in het gebied, omdat die als broedlocatie gebruikt worden door bijvoorbeeld ransuil en boomvalk.

Beheereisen

1. De beheereenheid wordt gesnoeid in de periode tussen 1 oktober en 15 maart. Het overige deel wordt in stand gehouden [22];
2. Snoeiafval mag op rillen gelegd worden in de beheereenheid [28] en / of
3. Snoei- en of maaiafval wordt verwijderd [24];
4. Uitsluitend gebruik van chemische onkruidbestrijding op max. 10% van de beheereenheid [7];
5. De beheereenheid wordt niet beweid [11];

Aanvullende beheervoorschriften

6. Een bosje is minimaal 10 are en maximaal 1 hectare groot; kleinere bosjes worden geheel als hakhoutbeheer (pakket 27) ingetekend;
7. Overhangende takken kunnen gedurende het gehele jaar worden teruggesnoeid;
8. Het element wordt voor maximaal 80% beheerd als bos met hoog opgaande bomen;
9. Randen van het element worden als hakhout beheerd (minimaal 20% van het bosje in randen als hakhout);
10. Op basis van het beheersysteem BOOM wordt door VALA aangegeven wanneer er onderhoud plaats moet vinden. Uitbetaling vindt pas plaats nadat het werk is uitgevoerd;
11. Snoeihout mag op stapels of rillen in het element verwerkt worden (max. 0,5 meter hoog) voor zover het de ondergroei en/of de stoven niet schaadt;
12. Als snoeihout versnipperd wordt mogen de snippers niet verwerkt worden in het element;
13. Nadat het groot onderhoud aan het bosje is verricht, **melding** achteraf binnen 7 dagen bij het collectief. De melding gaat vergezeld van een formulier met daarop:
  - o het nummer van de beheereenheid
  - o de oppervlakte waarop onderhoud is uitgevoerd
  - o de datum waarop het onderhoud is uitgevoerd
14. Het element mag niet worden beschadigd door vee. Een raster ter bescherming mag niet aan het element bevestigd worden;
15. Chemische onkruidbestrijding op max. 10% van de beheereenheid is alleen toegestaan als pleksgewijze bestrijding van akkerdistel, ridderzuring en Jacobskruid;
16. Ongewenste houtsoorten, zoals Amerikaanse vogelkers, Amerikaanse eik, robinia en ratelpopulier mogen via uitgraven, mechanische of stobbenbehandeling worden bestreden;
17. Het verwijderen van ongewenste soorten (zoals Amerikaanse vogelkers) in de zomer voorafgaand aan groot onderhoud en in de zomer na groot onderhoud wordt verzorgd door VALA;
18. Bemesting is niet toegestaan;
19. Sloopmaaisel, bagger, maaisel en tuinafval mogen niet verwerkt worden in de beheereenheid;
20. Niet branden in, of in de directe omgeving van het element;

PAKKETTEN	
29a2*	Bosje

* uitbetaling beheervergoeding na uitvoering van periodiek onderhoud

A13c1 Agrarisch waterbeheer (WRIJ)

Beschrijving

De beheereenheid bestaat uit een strook grasland van minimaal 4 meter breed langs een watergang van het Waterschap. Er wordt geen bemesting en chemische gewasbescherming toegepast om emissie van meststoffen en bestrijdingsmiddelen naar het oppervlaktewater te beperken. De beheereenheid kan geheel bestaan uit het maaipad van het Waterschap, of moet bij een maaipad van minder dan 4 meter aangevuld worden met een strook grasland van de aanliggende grondeigenaar. De aanliggende cultuurgrond is agrarisch in gebruik.

Beheereisen

1. Minimaal 4 verschillende indicatorsoorten uit Bijlage 1 zijn in transect aanwezig in het groeiseizoen (periode maart t/m oktober) [19];
2. Het gewas wordt jaarlijks minimaal 1 keer gemaaid en binnen 7 dagen afgevoerd en/of extensief (1,5 GVE/ha) beweid [17];
3. Er wordt geen chemische onkruidbestrijding toegepast [7];

Aanvullende beheervoorschriften

4. Een rand is minimaal 4 meter breed, gelegen langs een watergang van het Waterschap.
5. Als blijkt, na inventarisatie door VALA, dat de beheereenheid niet voldoet aan de beheereis van 4 soorten uit de lijst met indicatorsoorten, zal met een gepast zaadmengsel worden doorgezaaid. VALA zorgt voor het juiste zaadmengsel en verzorgt de doorzaai;
6. Het maaien van de beheereenheid vindt de eerste keer plaats na 15 juni (tenzij andere afspraken met VALA zijn gemaakt), voorafgaand aan het maaien van de watergang langs beheereenheid door het Waterschap;
7. Het binnen 7 dagen afvoeren van het maaisel dat vrijkomt bij het maaien van de watergang (bodem en talud) langs de beheereenheid;
8. Het maaisel uit de watergang tijdelijk opslaan, bij voorkeur in de directe omgeving van de watergang (i.v.m. de gelegenheid bieden aan fauna om uit het maaisel te kunnen kruipen);
9. Het desgewenst (ver)plaatsen van rasters, dusdanig dat het Waterschap ongehinderd (maai)werkzaamheden aan de watergang kan uitvoeren met breedspoordmaterieel (rij- en werkbreedte 4 meter);
10. De gebruiker is zelf verantwoordelijk voor de, wettelijk gezien, juiste opslag en verwerking van het maaisel;
11. De beheereenheid wordt niet gescheurd, gefreesd of her ingezaaid;
12. Klepelen en bloten is niet toegestaan;
13. De beheereenheid wordt niet bemest;
14. Afhankelijk van de situatie worden voor 1 februari de maaipaden met piketten gemarkeerd, zodat duidelijk is voor degene die het aangrenzende cultuurgrond bemest, waar de grens ligt.

PAKKETTEN	
A13c1	Agrarisch waterbeheer

Bijlage 1 Lijst met indicatorsoorten

In een transect van 100 meter lang en 4 meter breed dienen minimaal 4 verschillende soorten uit bovenstaande lijst met indicatorsoorten in het groeiseizoen (april t/m oktober) aanwezig te zijn.

Bosanemoon	Anemone nemorosa
Achillea soorten	Achillea millefolium, Achillia ptarmica
Gewone engelwortel	Angelica sylvestris
Kervel	Anthriscus cerefolium
Madeliefje	Bellis perennis
Dotterbloem	Caltha palustris
Campanulasoorten	Campanula rotundifolia, Campanula rapunculus
Pinksterbloem	Cardamine pratensis
Knikkende distel	Carduus nutans
Karwij	Carum carvi
Knoopkruid	Centaurea jacea
Hoornbloemsoorten	Cerastium arvense, Cerastium fontanum
Cichorei	div Cichorium soorten
Kale jonker	Cirsium palustre
Streepzaadsoorten	Crepis biennis, Crepis capillaris
Orchisoorten	div Dactylorhiza soorten
Wilde peen	Daucus carota
Slangenkruid	Echium vulgare
Lidrus	Equisetum palustre
Dopheide	Erica tetralix
Kruisdistel	Eryngium campestre
Gewone reigersbek	Erodium cicutarium
Koninginnekruid	Eupatorium cannabinum
Moerasspirea	Filipendula ulmara
Walstrosoorten	div Galium soorten
Ooievaarsbeksoorten	Geranium molle, Geranium pratense
Hondsdrif	Glechoma hederacea
Muizenoor	Hieracium pilosella
Hertshooisoorten	div. Hypericum soorten
Gewoon biggenkruid	Hypochaeris radicata
Gele lis	Iris pseudacorus
Zandblauwtje	Jasione montana
Veldlathyrus	Lathyrus pratensis
Leeuwentandsoorten	Leontodon autumnalis, Leontodon saxatilis
Gewone margriet	Leucanthemum vulgare
Rolklaversoorten	div Lotus soorten
Echte koekoeksbloem	Lychnis flos-cuculi
Wederiksoorten	div Lysimachia soorten
Grote kattenstaart	Lythrum salicaria
Hopklaver	Medicago lupulina
Watermunt	Mentha aquatica
Vergeet-mij-nietje soorten	div Myosotis soorten
Gagel	Myrica gale
Pijptorkruid	Oenanthe fistulosa
Klein vogelpootje	Ornithopus perpusillus
Wilde marjolein	Origanum vulgare
Veenwortel	Persicaria amphibia
Varkenskarwij	peucedanum carvifolia

Smalle weegbree	Plantago lanceolata
Vleugeltjesbloem	Polygala vulgaris
Potentilla soorten	div Potentilla soorten
primula-soorten	div primula soorten
Brunel	Prunella vulgaris
boterbloemsoorten m.u.v. blaartrekkende boterbloem	div Ranunculus soorten
Ratelaarsoorten	Rhinantus angustifolius, Rhinantus minor
zuring soorten m.u.v. ridderzuring	div Rumex soorten
Kruipwilg	Salix repens
Veldsalie	Salvia pratensis
Blauw glidkruid	Scutellaria galericulata
Silenesoorten	div Silene soorten
Moerasandoorn	Stachys palustris
Grasmuur	Stellaria graminea
Blauwe knoop	Succisa pratensis
Boerenwormkruid	Tanacetum vulgare
Paardenbloem	Taraxacum officinale
Poelruit	Thalictrum flavum
Wilde tijm	Thymus serpyllum
Gele morgenster	Tragopogon pratensis
Klaversoorten	div Trifolium soorten
Echte valeriaan	Valeriana officinalis
Ereprijssoorten	div Veronica soorten
Wikkesoorten, m.u.v voederwikke	div Vicia soorten

Bijlage 2 Checklist onkruidbestrijding

Deze checklist maakt onderdeel uit van het protocol 'Gebruik herbiciden in pakketten Open akkerland'. Uitgangspunt van het protocol is dat de grootst mogelijke zorgvuldigheid toegepast wordt bij volveldse bespuitingen van herbiciden op percelen met akkervogelpakketten. Dit met als doel om het gebruik van herbiciden tot het minimum te beperken.

Als u gebruik wil maken van chemische onkruidbestrijding, is het noodzakelijk dat u vooraf onderstaand checklist invult en deze ter beoordeling voorlegt aan de coördinator / contactpersoon van VALA.

Pas na akkoord van VALA is het toegestaan (pleksgewijs) chemisch onkruid te bestrijden.

Wat doet u met het ingevulde formulier?

Deze checklist dient u als deelnemer ANLb in te vullen voorafgaand aan de eerste bespuiting. Heeft u één of meerdere vragen met 'nee' beantwoord, dan dient u contact op te nemen met het collectief. Zij zullen met u kijken of u wel/niet in aanmerking komt voor het gebruik van herbiciden in akkervogelpakketten. In alle andere gevallen willen wij u verzoeken uw ingevulde checklist te bewaren in uw administratie en een kopie hiervan te sturen naar het Collectief. Dit kan bij voorkeur per email naar: info@de-vala.nl of per post naar het adres onderaan deze bijlage. Vergeet niet om de checklist te voorzien van datum en te ondertekenen.

Bedrijfsgegevens

Naam:

Adres:

Woonplaats:

Telnr:

Email:

KvK nummer:

1 Perceelskeuze

1.1	Perceel bestaat uit bouwland	☐ ja	☐ nee
1.2	Perceel kent in jaren voorafgaand normale gewasrotatie en landbouwkundig beheer	☐ ja	☐ nee
1.3	Onkruidbestrijding heeft in voorgaande jaren op gangbare wijze plaatsgevonden	☐ ja	☐ nee
1.4	Perceel kent normale onkruiddruk	☐ ja	☐ nee
1.5	Op perceel is in de twee jaren voorafgaand geen grond van buitenaf aangevoerd dat afkomstig is van slootkanten of braakliggend terrein	☐ ja	☐ nee

2 Zaadmengsel

2.1	Er is uitsluitend zaad gebruikt dat voorgeschreven en/of geleverd is door het collectief	☐ ja	☐ nee
2.2	De door het collectief voorgeschreven hoeveelheid zaaizaad is gebruikt	☐ ja	☐ nee
2.3	Indien bij 2.2 dit om wat voor reden dan ook niet is gebeurt, is het collectief daarvan in kennis gesteld.	☐ ja	☐ nee
2.4	Indien er overgezaaid is (verstuiving/vorst) is dit aan het collectief gemeld.	☐ ja	☐ nee
2.5	Er is rekening gehouden met de meest gunstige zaaioomstandigheden (vocht en temperatuur)	☐ ja	☐ nee
2.6	Er is ingezaaid vòòr de in de beheervorschriften genoemde uiterste zaaidatum	☐ ja	☐ nee

3 Bemesting (facultatief)

- 3.1 Het perceel is niet bemest met organische mest of compost met daarin onkruidzaden, welke eenmaal tot ontwikkeling gekomen, chemisch bestreden zouden moeten worden ja nee

4 Grondbewerking

- 4.1 Voor de inzaai is een kerende grondbewerking uitgevoerd ja nee
 4.2 Er is bij inzaai in het voorjaar minimaal één keer gebruik gemaakt van de "valszaaibedmethode" ja nee

5 Beheereisen (facultatief)

- 5.1 Tussen 1 maart en 15 september is het beheerperceel tweemaal gemaaid volgens het heersende maaieregime ja nee nvt
 5.2 In het derde of het vierde beheerjaar is de gehele beheereenheid tussen 1 september en 15 april geploegd en opnieuw ingezaaid ja nee nvt
 5.3 Tussen het moment van grondbewerking en inzaai is onkruidvorming tegengegaan middels extra grondbewerking. ja nee

6 Onkruidbestrijding

- 6.1 U kunt probleemonkruiden herkennen ja nee
 6.2 Probleemonkruiden zijn vanaf het moment van inzaai effectief pleksgewijs bestreden. ja nee
 6.3 Ten tijde van de mogelijkheid tot maaien heeft u zoveel mogelijk de veronkruide plekken uitgemaaid ja nee nvt
 6.4 U heeft bij de bestrijding binnen de beheermogelijkheden zoveel mogelijk rekening gehouden met het bloeitijdstip(zaadvorming) van probleemonkruiden ja nee
 6.5 Indien u besluit over te gaan op onkruidbestrijding op perceel niveau heeft u zich er vooraf van vergewist al het mogelijke te hebben gedaan om probleemonkruiden te bestrijden ja nee
 6.6 Voor de bestrijding van probleemonkruiden zijn enkel de officieel toegelaten middelen gebruikt ja nee
 6.7 U bent in het bezit van een geldige spuitlicentie ja nee
 6.8 U werkt met een SKL goedgekeurde spuit ja nee
 6.9 U noteert het gebruikte middel en de datum van toepassing in uw administratie ja nee
 6.10 U voert de bespuiting daar waar mogelijk uit vanuit het naastgelegen gewas om hiermee het berijden van de akkerrand zoveel mogelijk te voorkomen ja nee
 6.11 U doet minimaal 1 week voorafgaand aan de bespuiting per email melding van de voorgenomen bespuiting bij het collectief (info@de-vala.nl) ja nee

Datum:

Plaats:

Naam:

Handtekening:

Postadres:

VALA
 Enzerinckweg 10
 7251 KA Vorden